

**STATISTIČKI PODACI O POSLOVANJU
KNJIŽNICA U KONTEKSTU UN-OVE AGENDE 2030.:
ULOGA NACIONALNE I SVEUČILIŠNE
KNJIŽNICE U ZAGREBU**

**STATISTICAL DATA CONCERNING
LIBRARY PERFORMANCE IN
THE CONTEXT OF THE UN AGENDA 2030:
THE ROLE OF THE NATIONAL AND
UNIVERSITY LIBRARY IN ZAGREB**

Matilda Justinić

Hrvatski zavod za knjižničarstvo,
Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu
mjustinic@nsk.hr

UDK / UDC [021.9:027.5](497.5 Zagreb): 519.2
Pregledni rad / Review paper
Primljeno / Received: 3. 11. 2018.
Prihvaćeno / Accepted: 21. 12. 2018.

Sažetak

Cilj. Djelotvoran način uključivanja knjižnica u nacionalni plan provedbe ciljeva UN-ove Agende 2030. jest njihovo zagovaranje knjižničnom statistikom. Cilj je članka prikazati način na koji se hrvatskom knjižničnom sustavu mogu osigurati preduvjeti za prikupljanje točnih, pouzdanih i usporedivih podataka koji su temelj takva zagovaranja.

Pristup. Razmatraju se mogućnosti zagovaranja knjižnica korištenjem statističkih podataka o poslovanju knjižnica u okvirima UN-ove Agende 2030. Na primjeru uspostave Sustava jedinstvenog elektroničkog prikupljanja statističkih podataka o poslovanju knjižnica pri Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici u Zagrebu ukazuje se na složenost

procesa definiranja sadržaja, opsega i načina prikupljanja podataka o poslovanju knjižnica, koji su preduvjet uspješnog zagovaranja statistikom kod donositelja odluka.

Rezultati. Utvrđeno je da su izgradnjom Sustava jedinstvenog elektroničkog prikupljanja statističkih podataka o poslovanju knjižnica pri Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici u Zagrebu stvoreni temelji za kvalitetno zagovaranje uloge knjižnica u Republici Hrvatskoj.

Društveni značaj. Osvijestiti u knjižničarskoj zajednici važnost dostavljanja točnih, pouzdanih i usporedivih podataka, jer samo takvi podaci dovode do kvalitetnih odluka i omogućuju kvalitetno zagovaranje.

Originalnost. Prikaz metodologije izbora statističkih podataka implementiranih u Sustav jedinstvenog elektroničkog prikupljanja statističkih podataka o poslovanju knjižnica.

Ključne riječi: knjižnična statistika, Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu, Sustav jedinstvenog elektroničkog prikupljanja statističkih podataka o poslovanju knjižnica, UN-ova Agenda 2030., zagovaranje

Abstract

Goal. One of the effective ways to include libraries into the national plan for implementation of the goals of the UN Agenda 2030 is to advocate them by means of library statistics. The goal of this paper is to show how the Croatian library system can be provided with the preconditions necessary for collecting the correct, reliable and comparable data, which is fundamental to any advocacy work.

Approach. The paper discusses the possibilities of advocating libraries by means of statistical data describing their performance, within the framework of the UN Agenda 2030. Based on the example of the System of Unique Library Performance Electronic Statistical Data Collecting set up by the National and University Library in Zagreb, the paper points out the complexity of the process defining the contents, range and manner of collecting library performance data, which is the main prerequisite for effective advocacy of libraries targeting the decision-makers.

Results. It has been established that by setting up the System of Unique Library Performance Electronic Statistical Data Collecting, the National and University Library in Zagreb has secured the essential foundation for quality advocacy of the role played by libraries in the Republic of Croatia.

Social impact. To make the librarians community fully aware of the importance of delivering correct, reliable, and comparable data, because only such data can lead to quality decisions and make quality advocacy possible.

Original Contribution. The presentation of the methodology of statistical data selection implemented by the System of Unique Library Performance Electronic Statistical Data Collecting.

Keywords: advocacy, library statistics, National and University Library in Zagreb, System of Unique Library Performance Electronic Statistical Data Collecting, UN Agenda 2030

1. Uvod

Nakon tri godine pregovaranja i konzultiranja s brojnim dionicima, u rujnu 2015. godine sve države članice Ujedinjenih naroda usvojile su program globalnog razvoja pod nazivom *Promijeniti svijet: program Ujedinjenih naroda za održiv razvoj*¹ 2030. (UN-ova Agenda 2030.).²

Okosnicu tog „zajedničkog nacрта za mir i napredak svih ljudi i planete, sada i u budućnosti“³ čini 17 općih ciljeva održivog razvoja (engl. *Sustainable Development Goals* – SDGs) detaljno razrađenih u 169 međusobno usko povezanih podciljeva, koji promiču ekonomski, društveni i okolišni razvoj.⁴

Budući da su zadani ciljevi opći, sve države članice UN-a usvajanjem Agende 2030. preuzele su političku obvezu njihove provedbe na nacionalnoj razini. Drugim riječima, svaka zemlja obvezala se da će, uzimajući u obzir vlastite specifične prilike, uvjete i mogućnosti, razviti i implementirati nacionalnu strategiju kako bi ostvarila zadane ciljeve te da će pratiti i izvještavati o njihovu provođenju. Upravo se na tim pojedinačnim nacionalnim strategijama koje poboljšavaju zdravlje i obrazovanje smanjuje nejednakost i potiče gospodarski rast, uzimajući u obzir klimatske promjene i očuvanje mora i šuma, temelji ostvarenje zadanih ciljeva.⁵ Ostvarenje tako ambicioznog plana kao što je promjena svijeta nabolje moguće je samo ujedinjenim naporima svih država i radom na promjenama u svakodnevnom životu.

¹ Održivi je razvoj prema definiciji objavljenoj u izvješću „Naša zajednička budućnost“ UN-ove Komisije za okoliš i razvoj iz 1987. godine „razvoj kojim se zadovoljavaju potrebe današnjih naraštaja, a da se pritom ne ugrožava mogućnost budućih naraštaja u zadovoljavanju njihovih potreba“. Izvor: Društveno odgovorno poslovanje u Hrvatskoj. [citirano: 2018-11-02]. Dostupno na: <http://www.dop.hr/?p=700>.

² Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development. [citirano:2018-11-03]. Dostupno na: http://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/RES/70/1&Lang=E.

³ Sustainable development goals: knowledge platform. [citirano: 2018-11-01]. Dostupno na: <https://sustainabledevelopment.un.org/sdgs>.

⁴ Usp. Ministarstvo vanjskih i europskih poslova RH. Održivi razvoj. [citirano: 2018-11-02]. Dostupno na: <http://www.mvpep.hr/hr/vanjska-politika/multilateralni-odnosi0/globalne-teme/odrzivi-razvoj/>.

⁵ Sustainable development goals. Nav. dj.

Među dionicima koji su bili uključeni u izradu UN-ove Agende 2030. bila je i IFLA (Međunarodni savez knjižničarskih društava i ustanova). Zahvaljujući IFLA-inim zagovaračkim aktivnostima, knjižnice su na međunarodnoj razini prepoznate kao ključne institucije za provedbu i ostvarenje ciljeva održivog razvoja UN-ove Agende 2030. Konkretno, u Agendu su uključeni ciljevi i podciljevi koji se ostvaruju upravo u knjižnicama – *pristup informacijama* (podcilj 16.10), *očuvanje kulturne baštine* (podcilj 11.4) te *pristup i korištenje informacijskih i komunikacijskih tehnologija* (podciljevi 5b, 9c, 17.8), dok je *globalna pismenost* dio vizije Agende. Time je otvoren put svim knjižnicama diljem svijeta da se pozicioniraju unutar nacionalnih strategija vlastitih zemalja, odnosno da aktivnostima zagovaranja donositeljima odluka pokažu dosadašnje i buduće doprinose u ostvarenju zadanih ciljeva.⁶ Kako bi potaknula i podržala knjižnice da iskoriste pruženu priliku, IFLA za knjižničarsku zajednicu provodi niz aktivnosti (organizira skupove) i osigurava upute (objavljuje priručnike, nudi alate i sl.).⁷ Između ostalog, objavila je brošuru *Pristup i mogućnost svima: kako knjižnice doprinose ostvarenju Agende Ujedinjenih naroda za održiv razvoj 2030.*⁸, u kojoj su okupljeni primjeri dobre prakse, odnosno izdvojeni programi koji doprinose ostvarenju svih ciljeva održivog razvoja, a provode se u knjižnicama diljem svijeta. Naime pod pretpostavkom da je ključ postizanja zadanih ciljeva održivog razvoja slobodan pristup informacijama, pokazano je kako knjižnice doprinose (i mogu doprinijeti) ostvarenju svakog pojedinačnog cilja. IFLA je objavila i priručnik (koji još nije preveden na hrvatski jezik) *Toolkit: Libraries, Development and the United Nations 2030 Agenda*⁹ koji, uz detaljno objašnjenje što je UN-ova Agenda 2030., daje detaljan prijedlog plana zagovaranja u vlastitoj zemlji.

Pitanjem kako knjižnice uključiti u agende donositelja odluka i kako uspješno zagovarati interese knjižnica bavila se Claudia Lux¹⁰ tijekom predsjedavanja IFLA-om u razdoblju od 2007. do 2009. godine. Posebno je isticala da je ključ uspješnog zagovaranja „zagovaranje knjižničnom statistikom“, odnosno da je važ-

⁶ Libraries, development and the United Nations 2030 agenda. [citirano: 2018-11-02]. Dostupno na: <https://www.ifla.org/libraries-development>.

⁷ Vidi više o tome: Libraries, development and the United Nations 2030 agenda. Take action! [citirano: 2018-11-02]. Dostupno na: <https://www.ifla.org/libraries-development/take-action>.

⁸ Toolkit: Libraries, development and the United Nations 2030 agenda (Revised version - August 2017). [citirano: 2018-11-02]. Verzija na engleskom jeziku dostupna na: <https://www.ifla.org/files/assets/hq/topics/libraries-development/documents/libraries-un-2030-agenda-toolkit-2017.pdf>.

⁹ Pristup i mogućnost svima: kako knjižnice doprinose ostvarivanju Agende Ujedinjenih naroda za održiv razvoj 2030. [citirano: 2018-11-02]. Dostupno na: <http://www.hkdrustvo.hr/datoteke/3245>.

¹⁰ Na inicijativu C. Lux 2010. godine donesen je Manifest o knjižničnoj statistici. Vidi: IFLA. Manifest o knjižničnoj statistici. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 55, 1(2012), str. 137. [citirano: 2018-11-01]. Dostupno i na: <https://www.hkdrustvo.hr/vjesnik-bibliotekara-hrvatske/index.php/vbh/article/view/334/329>.

no kvantitativno prikazati doprinos knjižnica razvoju društva. Djelotvornost takva načina zagovaranja ima uporište u riječima T. Portera da brojke stvaraju dojam egzaktnosti i znanstvene utemeljenosti, što ih čini pogodnim za komuniciranje svojevrsnog apsolutizma u javnom životu.¹¹

U kontekstu zagovaračkih aktivnosti koje provodi hrvatska knjižničarska zajednica prema donositeljima odluka u svrhu svoga pozicioniranja u nacionalni plan¹² provedbe UN-ove Agende 2030., nameće se pitanje raspolaže li hrvatski knjižnični sustav pouzdanim, relevantnim i usporedivim podacima o poslovanju, odnosno mogu li hrvatske knjižnice zagovarati svoje interese statistikom.

2. Djelotvornost zagovaranja knjižničnom statistikom

2.1. *Kako zagovarati knjižničnom statistikom prema Claudiji Lux*

Tema predsjedavanja IFLA-om Cludije Lux, pod nazivom „Libraries on the Agenda“, bila je kako knjižnice staviti u žarište političkog odlučivanja. Prema C. Lux:

In my view to put libraries on the agenda of government of national, state and local level is a key to sustainable development not only of libraries but of regions and countries.¹³

Iz toga slijedi da ulaganje u knjižnice zapravo znači ulaganje u razvoj društva.¹⁴

Kako bi knjižnice prikazale svoj društveni značaj donositeljima odluka (i kako bi bile uključene u agende), važno je znati kako zagovarati. Prema C. Lux, ključ uspješnog zagovaranja čini dobro definiran cilj zagovaranja te raspoloživost dobro

¹¹ Usp. Porter, T. Trust in numbers: the pursuit of objectivity in science and public life. Princeton, New Jersey: Princeton University Press, 1995.

¹² Vlada Republike Hrvatske 18. siječnja 2018. godine osnovala je Nacionalno vijeće za održivi razvoj. Prema Odluci o osnivanju Nacionalnog vijeća za održivi razvoj, Vijeće „predlaže Vladi Republike Hrvatske mjere i aktivnosti, prioritete, obveznike, dinamiku i potrebna sredstava te prati, analizira i koordinira provedbu prvih šesnaest Ciljeva održivog razvoja Razvojne agende Ujedinjenih naroda do 2030. godine“, dok stručne i administrativne poslove za Vijeće obavlja Ministarstvo vanjskih i europskih poslova. [citirano: 2018-12-10]. Odluka dostupna na: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/full/2018_01_7_188.html.

¹³ Lux, C. How to use statistics to put ‘libraries on the agenda’. // Library statistics for the twenty-first century world: proceedings of the conference held in Montreal on 18-19 August 2008 reporting on the global library statistics project / edited by Michael Heaney. Muenchen: K. G. Saur, 2009. Str. 15.

¹⁴ Toga je svjesna i hrvatska knjižničarska zajednica, što potvrđuje Strategija zagovaranja knjižnica 2008.–2010. hkd-a koju je Komisija za javno zagovaranje izradila i predložila skupštini HKD-a. Vidi: Strategija zagovaranja knjižnica. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 51, 1–4 (2008), 245–248. [citirano: 2018-12-13]. Dostupno i na: [http://www.hkdrustvo.hr/datoteke/729/vbh/God.51\(2008\),br.1-4](http://www.hkdrustvo.hr/datoteke/729/vbh/God.51(2008),br.1-4).

pripremljenih i jasno dostupnih statističkih podataka¹⁵, uvjerljivih usporedbi utemeljenih na statističkim podacima iz nacionalnih i stranih primjera dobre prakse.¹⁶

Slijedeći smjernice C. Lux u kontekstu UN-ove Agende 2030., cilj zagovaranja bio bi da knjižnice budu prepoznate i prihvaćene kao partneri u ostvarivanju zadanih ciljeva (pri izradi nacionalnih strategija). Svakako je važno utvrditi tko su donositelji odluka koji izrađuju nacionalnu strategiju i komu su namijenjene zagovaračke aktivnosti.¹⁷ Dobro pripremljeni podaci podrazumijevaju ciljanu prezentaciju dostupnih statističkih podataka o poslovanju knjižnica. Uvjerljive statističke usporedbe zahtijevaju kreativnost (naprimjer „u Njemačkoj više ljudi dolazi u knjižnice nego na nogometne utakmice“¹⁸, „u SAD-u je više narodnih knjižnica nego Starbucksovih poslovnica – ukupno 17 566 uključujući ogranke“¹⁹), a primjeri dobre prakse mogu se naći u brošuri *Pristup i mogućnost svima: kako knjižnice doprinose ostvarenju Agende Ujedinjenih naroda za održivi razvoj 2030.*

Preduvjet zagovaranja statistikom jesu pouzdani, relevantni i usporedivi podaci.

2.2. Statistički podaci o poslovanju knjižnica kao temelj zagovaranja knjižničnom statistikom

Izbor i način prikupljanja podataka o poslovanju knjižnica određeni su normom *ISO 2789 Informacije i dokumentacija – Međunarodna knjižnična statistika*²⁰, za koju se prema K. Petr Balog „može reći da je temeljna norma za definiranje, klasifikaciju i brojenje u knjižnicama.“²¹ Sadržaj norme podijeljen je u šest poglavlja, ali poglavlja *Nazivi i definicije* i *Prikupljanje statističkih podataka* čine okosnicu te norme. Oba poglavlja organizirana su na isti način (potpoglavlja su Knjižnica, Zbirke građe, Korištenje knjižnice i korisnici, Pristup i oprema, Troškovi te Knjižnično osoblje). P. Renard ističe da su definicije u Normi izuzetno konzistentne i međusobno usklađene, što je važno da bi se izbjegle dvosmislenosti i preklapanja

¹⁵ Podaci se smatraju statističkima samo ako su prikupljeni prema određenom planu prikupljanja, odnosno nacrtu statističkoga pokusa. Izvor: Enciklopedija.hr. [citirano: 2018-11-02]. Dostupno na: <http://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?ID=57896>.

¹⁶ Isto, str. 19.

¹⁷ Usp. Toolkit. Nav. dj.

¹⁸ Isto.

¹⁹ Primjer preuzet iz brošure Quotable facts about America's libraries. [citirano: 2018-11-02]. Dostupno na: <http://www.ala.org/aboutala/sites/ala.org.aboutala/files/content/quotable%20facts.2017.downloadable.pdf>.

²⁰ Važeća je verzija ISO 2789:2013 Information and documentation -- International library statistics.

²¹ Petr Balog, K. Prema kulturi vrednovanja u visokoškolskim knjižnicama. Osijek: Filozofski fakultet, 2010. Str. 55.

u brojanju.²² Norma je prvenstveno usmjerena prema tradicionalnim uslugama, pa nedostaju podaci koji se odnose na digitalno okruženje poput broja virtualnih izložbi, proizvoda 3D-pisača i sl. Ipak, usprkos nedostacima, ta je norma vrijedna i važna za sve one koji se bave prikupljanjem podataka u knjižnicama.

Normom ISO 2789, koja definira ujednačeno prikupljanje statističkih podataka, stvoreni su preduvjeti i za kasnije smislene usporedbe među knjižnicama (npr. *benchmarking*²³), kako na nacionalnoj tako i na međunarodnoj razini (prvenstveno knjižnica iste vrste), ali i za mjerenje uspješnosti poslovanja knjižnica te agregirano mjerenje utjecaja knjižnica na društvo, kako bi se u konačnici dokazala opravdanost i važnost postojanja knjižnica. Glavna je zadaća knjižnične statistike prema Á. Fülöp dokumentiranje učinka knjižnica i njihove uloge u društvu²⁴, što je u skladu s *Manifestom o knjižničnoj statistici* iz kojeg slijedi da knjižnična statistika „svjedoči o vrijednosti koju knjižnice pružaju svojim korisnicima i društvu u cjelini“.²⁵

Prema C. Lux, ukoliko knjižnice žele zagovarati statistikom, trebaju raspolažati podacima o sredstvima upravljačkih tijela uloženi u knjižnice, o izlaznim proizvodima (uslugama) za korisnike, kvaliteti usluga (kada se koriste pokazatelji uspješnosti) i utjecaju knjižnica na društvo.²⁶

Zahvaljujući normi ISO 2789 knjižnice mogu izračunati i prikazati *uložena sredstva (input)* u svoje poslovanje (financijska sredstva, osoblje, fond, prostor i opremu) i *izlazne proizvode (output)* tih usluga (broj posudbi, posjećenost, preuzimanje podataka s interneta itd.). Također, postoje načini vrednovanja kvalitete knjižničnih usluga i ekonomske učinkovitosti rada knjižnica.²⁷ Naime norma *ISO 11620 Informacije i dokumentacija – Pokazatelji uspješnosti knjižnica*²⁸ nudi niz pokazatelja organiziranih u skladu s pristupom *Balanced Scorecard*²⁹, a temelji se na pokazateljima normiranim prema *ISO 2789*. Ti pokazatelji organizirani su u če-

²² Renard, P.-Y. ISO 2789 and ISO 11620: short presentation of standards as reference documents in an assessment process. // *Liber Quarterly* 17, 3/4(2007). DOI: <http://doi.org/10.18352/lq.7885>.

²³ **Benchmarking** je proces mjerenja i uspoređivanja kompanijinih operacija, proizvoda i usluga s najboljima, bilo unutar kompanijina područja djelovanja ili izvan njega. Izvor: Hrvatski terminološki portal. [citirano: 2018-12-17]. Dostupno na: <http://nazivlje.hr/rijec/benchmarking/28361/>.

²⁴ Usp. Fülöp; Á.. Neka iskustva mađarskih knjižničara u prikupljanju statističkih podataka o knjižnicama. // *Vjesnik Bibliotekara Hrvatske* 60, 1(2017), str. 180. DOI:10.30754/vbh.60.1.542.

²⁵ Usp. IFLA. *Manifest o knjižničnoj statistici*. Nav. dj., str. 1.

²⁶ Usp. Lux, C. Nav. dj., str. 16–17.

²⁷ Usp. Poll, R.; P. Boekhorst. *Measuring quality: performance measurement in libraries*. Muenchen: K. G. Saur, 2007. Str. 31.

²⁸ Važeća je verzija ISO 11620:2014 Information and documentation -- Library performance indicators.

²⁹ *Balanced Scorecard* u izravnom prijevodu na hrvatski znači *uravnotežena bodovna kartica* i mjera je učinka koja se koristi u strateškom menadžmentu. Uključuje vrednovanje četiriju odvojenih područja: korisnike, financijska sredstva, unutarnje procese te učenje i razvoj zaposlenika. Definicija preuzeta iz: Petr Balog, K. Nav. dj., str. 54.

tiri cjeline (Izvori, pristup i infrastruktura, Učinkovitost, Korištenje, Mogućnosti i razvoj), koje odražavaju četiri perspektive: korisnika, financija, procesa te učenja i razvoja.³⁰ ISO 2789 i ISO 11620 u potpunosti su terminološki usklađeni. Iako ISO 11620 nosi naziv *Pokazatelji uspješnosti*, prema K. Petr Balog i P.-Y. Renardu ta norma ne govori kako vrednovati ili procjenjivati poslovanje knjižnica, nego samo kako pravilno izračunavati u procesu mjerenja učinkovitosti.³¹ Ipak, ISO 11620 ne može nam dati širu sliku o utjecaju knjižnica na društvo jer je ograničen skupom podataka definiranih u ISO 2789, odnosno skup pokazatelja određen je skupom podataka, a trebalo bi biti obrnuto.

Naime P. Renard ističe da bi, kako bi proces upravljanja bio logičan, poslanje određene knjižnice trebalo „prevesti“ u operativno djelovanje (dugoročne ciljeve i kratkoročne zadaće), nakon čega se definiraju pokazatelji koji, kad se jednom izračunaju, trebaju pružiti odgovor na pitanje je li to poslanje postignuto ili nije. Podaci se prikupljaju tek nakon što se utvrdi koji su podaci potrebni za izgradnju pokazatelja.³²

UN-ova Agenda 2030. predviđa periodično izvještavanje o provođenju zadanih ciljeva, pa je pred knjižnicama izazov kako izračunati vlastiti doprinos njihova provođenja. Pritom treba imati na umu da je kvantitativno prikazivanje utjecaja knjižnica na društvo vrlo složen zadatak, a za potpunu sliku o *krajnjim ishodima* (engl. *outcomes/impact*) na pismenost, vještine pretraživanja informacija, uspjeh u obrazovanju ili društvenu uključenost, nužno je raspolagati i kvalitativnim podacima dobivenim istraživanjem korisnika.³³

3. Podaci o poslovanju hrvatskih knjižnica i zagovaranje: uloga Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu

3.1. Zakonski okvir

Prema *Zakonu o knjižnicama* (1997.)³⁴ knjižnice unutar hrvatskog knjižničnog sustava imaju obvezu prikupljanja (i dostavljanja) podataka o vlastitom poslovanju.³⁵ Ta obveza prikupljanja podataka nije izrijekom određena *Zakonom o knjižni-*

³⁰ Poll, R.; P. Boekhorst. Nav. dj., str. 9.

³¹ Petr Balog, K. Nav. dj., str. 55; Renard, P.-Y. Nav. dj., str. 4.

³² Renard, P.-Y. Nav. dj., str. 4.

³³ Usp. IFLA. Manifest o knjižničnoj statistici. Nav. dj., str. 2.

³⁴ Zakon o knjižnicama: pročišćen tekst zakona: NN 105/97, 05/98, 104/00, 69/09. // Zakon.hr [citirano: 2018-11-03]. Dostupno na: <https://www.zakon.hr/z/745/Zakon-o-knji%C5%BEnicama>.

³⁵ Obveza prikupljanja (i dostavljanja) statističkih podataka o poslovanju knjižnica temelji se i na Zakonu o službenoj statistici (2012). Naime prema članku 38. tog zakona knjižnice su obvezne svake tri godine podnositi izvještaje o svom poslovanju Državnom zavodu za statistiku. Ta dvostruka zakonska obveza dodatno opterećuje knjižnice jer moraju slične podatke dostavljati različitim nadležnim institucijama (NSK i DZS RH). Kako bi se taj problem riješio, NSK kao sre-

cama (1997.), već slijedi iz *Pravilnika o matičnoj djelatnosti knjižnica u Republici Hrvatskoj* (2001.).³⁶

Iz članka 15. *Pravilnika* slijedi da Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu kao središte hrvatskog knjižničnog sustava i središnja matična knjižnica za sve vrste knjižnica na području Republike Hrvatske u okviru redovne matične djelatnosti

„izrađuje analize stanja knjižnica u Republici Hrvatskoj na temelju redovitih godišnjih izvještaja i podataka koje dostavljanju županijske i sveučilišne, odnosno matične knjižnice“³⁷

s ciljem „osiguravanja kvalitete knjižnične službe u znanosti, kulturi i društvu općenito“.³⁸

Drugim riječima, *Pravilnikom* je određen način provođenja prikupljanja statističkih podataka unutar nacionalnog knjižničnog sustava. Provođi se putem (jedinog) sustava matičnih knjižnica u Republici Hrvatskoj i sve su knjižnice obvezne jednom godišnje dostaviti podatke o poslovanju Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici u Zagrebu.

Prilikom izrade Strategije hrvatskog knjižničarstva: 2016.–2020.³⁹ ispostavilo se da se ti podaci prikupljeni u NSK u okviru redovne matične djelatnosti za pojedine vrste knjižnica razlikuju od podataka Državnog zavoda za statistiku – uključujući čak i podatak o broju knjižnica prema vrstama. To je bio poticaj da se pristupi izradi sustava koji bi okupljao usporedive, pouzdane i relevantne podatke i u koji bi svaka knjižnica mogla izravno unositi podatke o vlastitom poslovanju.

Tako je 2013. godine Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu Ministarstvu kulture RH prijavila projekt *Primjena hrvatskih ISO normi (ISO 2789 i ISO 11620) za jedinstveno elektroničko prikupljanje, obradu/analizu i prikaz statističkih podataka o poslovanju svih vrsta knjižnica*.^{40,41}

dišnja matična knjižnica treba se pozicionirati kao središte iz kojeg se DZS-u dostavljaju podaci o poslovanju knjižnica s ciljem postizanja usklađenosti podataka. Vidi: Zakon o službenoj statistici: pročišćeni tekst. // Narodne novine 12, 168(2013). [citirano: 2018-12-20]. Dostupno na: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2013_01_12_168.html.

³⁶ Pravilnik o matičnoj djelatnosti knjižnica u Republici Hrvatskoj. // Narodne novine 43, 715(2001). [citirano: 2018-11-03]. Dostupno na: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/full/2001_05_43_715.html.

³⁷ Isto.

³⁸ Isto.

³⁹ Strategija hrvatskog knjižničarstva: 2016.–2020. nije usvojena u Vladi RH.

⁴⁰ Projekt je prijavljen na inicijativu J. Leščić, V. Čelić-Tice i Z. Majstorović iz Hrvatskog zavoda za knjižničarstvo u NSK.

⁴¹ O Projektu su pisali i D. M. Gabriel, J. Leščić i F. Lončar u uvodnom dijelu rada „Vrednovanje rada matičnih službi za narodne knjižnice“. // 10. Savjetovanje za narodne knjižnice u Republici Hrvatskoj „Vrednovanje djelatnosti narodnih knjižnica: zbornik radova“, Terme Tuhelj,

Cilj projekta bila je izgradnja *online* sustava za prikupljanje, obradu/analizu i prikaz statističkih podataka o poslovanju svih vrsta knjižnica.⁴² Takvim bi se sustavom svakoj knjižnici omogućio *online* unos podataka o vlastitom poslovanju te javno dostupan prikaz objedinjenih i usporedivih podataka po vrstama knjižnica. Ti su podaci trebali biti temelj budućim analizama poslovanja i vrednovanja rada knjižnica hrvatskog knjižničnog sustava.

A priori (prema odredbama Pravilnika) je bio jasan način i učestalost unosa, a prvi izazov u provedbi projekta bio je odrediti zajednički skup podataka (izbor podataka) koje bi mogle prikupljati sve vrste knjižnica s ciljem međusobnog uspoređivanja. Na početku projekta određeno je da će se izbor podataka prvenstveno temeljiti na ISO normama (ISO 2789 i ISO 11620) i da će sustav omogućiti proširivanje skupa odabranih podataka koji bi morao biti takav da se na njemu mogu temeljiti smislene i relevantne analize.

U nastavku slijedi prikaz metodologije izbora podataka (i pokazatelja) za sve vrste knjižnica u okviru projekta *Primjena hrvatskih ISO normi (ISO 2789 i ISO 11620) za jedinstveno elektroničko prikupljanje, obradu/analizu i prikaz statističkih podataka o poslovanju svih vrsta knjižnica* te izazova na koje je Nacionalna i sveučilišna knjižnica naišla prilikom izbora podataka za prikupljanje o vlastitom poslovanju.⁴³

3.2. Projekt Primjena hrvatskih ISO normi (ISO 2789 i ISO 11620) za jedinstveno elektroničko prikupljanje, obradu/analizu i prikaz statističkih podataka o poslovanju svih vrsta knjižnica: metodologija odabira podataka (i pokazatelja uspješnosti)

Proces određivanja skupa podataka koje knjižnice trebaju pratiti u vlastitom poslovanju može se podijeliti u tri faze – u prve dvije određen je skup podataka zajednički svim vrstama knjižnica, a u trećoj je svaka vrsta knjižnica odredila svoj karakterističan skup podataka (izdvojen primjer NSK).

Prva faza (travanj 2013. – prosinac 2015.) : od podataka do pokazatelja uspješnosti (od ISO 2789 do ISO 11620)

Iako se činilo da je najlogičnije projekt započeti upravo izborom skupa statističkih podataka iz ISO 2789:2006, u primjeni se ispostavilo da taj pristup nije

Tuheljske Toplice, 30. rujna – 2 listopada 2015. Zagreb : Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu, 2017. Str.121–122.

⁴² Takve su sustave 2013. godine imale i druge zemlje, poput Slovenije (**BibSiSt**. [citirano: 2018-11-03]. Dostupno na <https://bibsist.nuk.uni-lj.si/index.php>) i Njemačke (**Bix**. [citirano: 2018-11-03]. Dostupno na: <http://www.bix-bibliotheksindex.de/en/project-info/general-information.html>). Ipak, Bix nije zaživio jer je izgubio izvor financiranja te je 2015. posljednja godina za koju su prikupljeni i dostupni podaci.

⁴³ Autorica članka članica je projektnog tima od 2013. godine.

dobar. Naime pokazalo se da predstavnici različitih vrsta knjižnica⁴⁴ različite podatke smatraju relevantnima te da nisu sve knjižnice u mogućnosti prikupljati sve podatke. Također se nametnulo pitanje svrhe odabranih podataka u smislu njihove primjene za izračun statističkih pokazatelja uspješnosti iz ISO 11620:2008 (budući da nemamo usvojenu nacionalnu strategiju kojoj bi se prilagodio izbor podataka).

Za uspostavu sustava, uz statističke podatke koji se odnose na poslovanje knjižnica (i koji se temelje na ISO normama), nužno je unijeti skup općih podataka o knjižnicama. Svaka je knjižnica prilikom unosa podataka u *online* sustav jednoznačno opisana općim skupom podataka. Time je ostvaren i preduvjet za stvaranje cjelovitog i točnog adresara svih knjižnica u Hrvatskoj. Također, na osnovi skupa općih podataka omogućeno je i uspostavljanje odnosa među knjižnicama. Naime hijerarhija je određena prema matičnoj knjižnici za pojedine vrste knjižnica, a svrha joj je uspostava iste mogućnosti nadzora i validacije unesenih podataka pojedinačnih knjižnica u sustavu matičnih djelatnosti. U konačnici, takva dobro postavljena organizacija podataka u sustavu otvorit će prostor za nove načine prikaza i korištenja podataka primjerenih procesu zagovaranja (alati vizualizacije).

Druga faza (prosinao 2015. – listopad 2016.) : od pokazatelja uspješnosti do podataka (od ISO 11620 do ISO 2789)

Budući da se nije postigao konsenzus po pitanju izbora statističkih podataka koji bi bili zajednički svim vrstama knjižnica, došlo je do potpune promjene metodologije izbora podataka, s ciljem da se postupak u najvećoj mjeri pojednostavi, kako bi se konačno stekao preduvjet za početak prikupljanja i analize podataka. Odlučeno je da se započne s izborom statističkih pokazatelja uspješnosti iz ISO 11620:2008 te da se na tom izboru temelji izbor statističkih podataka. Dogovoreno je će predstavnici različitih vrsta knjižnica odabrati skup pokazatelja, svatko za svoju vrstu knjižnice, te da će konačan skup pokazatelja biti presjek odabranih skupova. U normi ISO 11620 pokazatelji su organizirani prema pristupu *Balanced Scorecard*. Prema toj podjeli posljedično su organizirani i statistički podaci – 1. *Izvori, pristup i infrastruktura*, 2. *Učinkovitost*, 3. *Korištenje*, 4. *Mogućnosti i razvoj*. Formalni uvjet zadan predstavnicima različitih vrsta knjižnica prilikom odabira pokazatelja bio je da se iz svake kategorije prirede najviše 2 pokazatelja uspješnosti i da ukupno ne bude više od 10 pokazatelja.

Prednosti novog pristupa:

- pokazatelji određuju skup statističkih podataka koje će knjižnice prikupljati
- nema potrebe za naknadnim određivanjem statističkih pokazatelja.

⁴⁴ Projektni tim čine predstavnici različitih vrsta knjižnica (podjela prema Zakonu o knjižnicama: narodne, školske, visokoškolske, sveučilišne, općeznanstvene i specijalne) te programer iz NSK. Zadaci su se dodjeljivali na dvije razine – užem (NSK) i širem timu (ostale knjižnice i ustanove).

Nedostaci novog pristupa:

- pri izboru pokazatelja (i, posljedično, podataka) ispred kriterija relevantnosti jest kriterij mogućnosti prikupljanja podataka u praksi
- skup odabranih statističkih podataka u potpunosti je reduciran, odnosno izabrani su isključivo podaci koji vode do pokazatelja, dok su podaci o knjižničnom fondu izostavljeni.

U razdoblju druge faze korištene su nove verzije ISO normi – ISO 2789:2013 i ISO 11620:2014 jer je analizom razlika stare i nove verzije utvrđeno da one nisu zanemarive.⁴⁵ Odlučeno je da će se pokazatelji, odnosno statistički podaci, temeljiti na novoj normi te je odabrano 13 pokazatelja.

Nakon što je priređen dokument koji okuplja 20 statističkih podataka s pripadajućim definicijama, uslijedila je faza usklađivanja i provjere s predstavnicima svih vrsta knjižnica o jasnoći popratnih definicija i uputa o prikupljanju podataka te se pristupilo izradi triju zasebnih dokumenata (za narodne i školske knjižnice te zajednički dokument za sveučilišne, visokoškolske, općeznanstvene i specijalne knjižnice). U okviru te faze izrađene su i upute za prikupljanje podataka te je utvrđeno da je moguće prikupljati 18 statističkih podataka.

Do kraja listopada 2016. godine jasno su definirane dvije skupine podataka koje mogu prikupljati sve vrste knjižnica – opći podaci o knjižnici te statistički podaci o poslovanju knjižnica. Budući da odabrani pokazatelji nisu uključivali podatke o fondu, ti su podaci u ovoj fazi bili izostavljeni. U tom trenutku preostalo je još definirati treću skupinu podataka, knjižnični fond, kako bi bilo moguće početi sa smislenim testnim prikupljanjem podataka i usporedbom odabranih podataka i pokazatelja uspješnosti kako istih tako i različitih vrsta knjižnica.

Treća faza (listopad 2016. – veljača 2018.): izbor skupa podataka specifičnih za pojedine vrste knjižnica – Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu

Budući da je sustav od početka zamišljen kao proširiv, nakon izbora podatka zajedničkih svim vrstama knjižnica slijedilo je širenje skupa podataka karakterističnih za svaku vrstu knjižnica zasebno.

U toj fazi došlo je do reorganizacije skupa podataka (pa tako i proširenog skupa). Naime kategorizacija podataka koja je u skladu s ISO 11620, odnosno u skladu s pristupom *Balanced Scorecard*, nije se pokazala primjerenom jer se isti podatak mogao koristiti za izračun različitih pokazatelja (različitih u smislu pripadnosti različitim „grupama“ pokazatelja). *Balanced scorecard* ostao je sačuvan, ali ne kod prikupljanja podataka, već kod prikazivanja rezultata izračuna pokazatelja uspješnosti.

⁴⁵ Analizu provele M. Mihalić i J. Zajec iz Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu, članice projektnog tima iz NSK.

Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu imala je nekoliko izazova prilikom određivanja skupa podataka koje će prikupljati o vlastitom poslovanju te, posljedično, prilikom izrade Uputa za unos u Sustav. U nastavku slijedi pregled (istaknutih) problema i njihovih rješenja.

Problem općeg skupa podatka: Prilikom određivanja skupa općih podataka, koji uključuju i podatak o vrsti knjižnice, odlučeno je da će NSK, iako ima dvojnou funkciju, unositi podatke u *online* sustav kao nacionalna knjižnica. Ta odluka temelji se na ISO 2789:2013:

„[...] Where a library has more than one function or where a joint library is formed by more than one organization (e.g. school library and public library), the library either decides what its primary function is or, in extreme cases, divides its functionality and report data accordingly.“⁴⁶

Ta odluka odredila je podatak o ciljanoj populaciji NSK, a to je stanovništvo Republike Hrvatske.

Problem proširenog skupa podataka:

Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu odabrala je prošireni skup podataka u skladu sa svojim poslovanjem i Izvješćem o radu NSK, koje ustanova ima obvezu podnositi Vladi RH jednom godišnje.

3.3. Od Sustava jedinstvenog elektroničkog prikupljanja statističkih podataka o poslovanju knjižnica za unos podataka do zagovaranja

Izgradnjom *Sustava jedinstvenog elektroničkog prikupljanja statističkih podataka o poslovanju knjižnica* (dostupno na: <http://hk.nsk.hr/>) konačno je stvoren preduvjet za to da knjižnice hrvatskog knjižničnog sustava raspoložu podacima na temelju kojih mogu pratiti i vrednovati vlastito poslovanje, uspoređivati se s drugim knjižnicama (prvenstveno iste vrste), ali i zagovarati.⁴⁷

Izbor, prikupljanje, provjera ispravnosti prikupljenih podataka (validacija) te pohrana podataka čine tek početak odgovornosti koja dolazi s izgradnjom *Sustava*. Da bi bilo moguće zagovarati knjižničnom statistikom, odnosno podacima utjecati

⁴⁶ Usp. HRN ISO 2789 : Informacije i dokumentacija – Međunarodna knjižnična statistika (ISO 2789:2013). Zagreb : HNZ, 2014. Str. 27.

⁴⁷ Na temelju dokumenata priređenih u drugoj i trećoj fazi projekta stvorili su se uvjeti za implementaciju Projekta, odnosno od studenog 2016. godine svim vrstama knjižnica (osim NSK) omogućen je unos podataka i testiranje Sustava. Projektna faza, koja traje od 2013. godine, završava krajem 2018. godine. U tijeku je testiranje Sustava te je proveden testni unos statističkih podataka o poslovanju knjižnica. Hrvatski knjižnični sustav uskoro bi trebao raspolagati preliminarnim rezultatima o poslovanju knjižnica u RH. Od 2019. godine rad na Sustavu postaje dio redovne djelatnosti NSK.

na donošenje odluka, podaci trebaju prijeći put koji se u literaturi na engleskom jeziku naziva *data value chain* (vrijednosni lanac podataka) i koji daje okvir za vizualizaciju životnog ciklusa podataka, od definiranja potreba do ostvarivanja utjecaja.⁴⁸ Podaci moraju biti otvoreni, javno dostupni i interoperabilni, kako bi ih zainteresirani dionici mogli koristiti i analizirati. Obveza Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu jest edukacija i poticanje zainteresiranih dionika na korištenje podataka iz Sustava prilikom zagovaranja, osobito kod odlučivanja. Povjerenje u kvalitetu statističkih podataka ključan je preduvjet njihova korištenja. Kako bi podaci bili vjerodostojni, važno je transparentno prikazati metode prikupljanja i kontrole kvalitete podataka. Naravno, pozitivne promjene potaknute zagovaranjem dostupnom statistikom vode do rasta povjerenja u ustanovu koja pruža te statističke podatke, odnosno u Sustav, te potiče daljnje korištenje podataka iz Sustava.

Prilikom zagovaranja statistikom u kontekstu UN-ove Agende važan je izbor podataka kojima se raspolaze unutar Sustava te njegovo usmjeravanje prema zadanim ciljevima, odnosno podciljevima. Naprimjer u cilju pojačavanja zaštite i očuvanja svjetske kulturne i prirodne baštine (podcilj 11.4) trebalo bi koristiti podatke o zaštiti knjižnične građe, a u cilju povećanja korištenja informacijskih i komunikacijskih tehnologija (podcilj 17.8) potrebno je pratiti udio pojedinaca koji koriste internet.⁴⁹

4. Zaključak

Budući da održivi razvoj podrazumijeva korištenje postojećih resursa za razvoj, knjižnice su idealni partneri u provođenju ciljeva takva razvoja jer nije potrebno osmišljavati i osnivati nove ustanove koje će poticati razvoj pismenosti, obrazovanja i cjeloživotnog učenja i koje će osiguravati slobodan pristup informacijama i znanju u društvu.

Iako je knjižničarskoj zajednici jasno da može doprinijeti (i da već doprinosi) ostvarenju ciljeva održivog razvoja UN-ove Agende 2030., nužno je uložiti dodatne napore, odnosno nužno je zagovaračke aktivnosti usmjeriti prema donositeljima odluka (predstavnicima državne vlasti i lokalnih samouprava) te široj javnosti kako bi se knjižnice zaista pozicionirale kao ključni partneri u provođenju tih ciljeva.

⁴⁸ Open Data Watch. The data value chain: moving from production to impact. Str.1. [citirano: 2018-11-01]. Dostupno na: https://www.data2x.org/wp-content/uploads/2018/03/Data_Value_Chain.pdf.

⁴⁹ Prema popisu pokazatelja SDG Indicators: global indicator framework for the sustainable development goals and targets of the 2030 agenda for sustainable development. [citirano: 2018-10-31]. Dostupno na: https://unstats.un.org/sdgs/indicators/Global%20Indicator%20Framework%20after%20refinement_Eng.pdf.

Pretpostavka uspješnog zagovaranja knjižničnom statistikom jest raspoloživost točnih, pouzdanih i usporedivih podataka o poslovanju knjižnica. U Republici Hrvatskoj zakonski okvir (neizravno) podržava sustavno i organizirano prikupljanje podataka o poslovanju knjižnica unutar knjižničnog sustava. Upravo na tom zakonskom okviru i dostupnim standardima, a u okviru projekta *Primjena hrvatskih ISO normi (ISO 2789 i ISO 11620) za jedinstveno elektroničko prikupljanje, obradu/analizu i prikaz statističkih podataka o poslovanju svih vrsta knjižnica*, u NSK se počeo graditi *Sustav jedinstvenog elektroničkog prikupljanja statističkih podataka o poslovanju knjižnica*. Budući da obveza unosa podataka u Sustav ima izravno uporište i u prijedlogu novog *Zakona o knjižnicama i knjižničnoj djelatnosti*, Sustav bi uistinu mogao zaživjeti, i to u smislu da bi hrvatski knjižnični sustav mogao raspolagati podacima o svim knjižnicama kroz dulje razdoblje.

NSK je odgovorna za izbor i nadzor kvalitete unesenih podataka u Sustav te ih treba na ispravan način prikazati i učiniti javno dostupnima za daljnje analize, čime se stvara preduvjet za zagovaranje statistikom, i to prvenstveno kod donositelja odluka na nacionalnoj razini. Naravno, izbor podataka za knjižničnu statistiku zahtijeva konstantnu aktivnost jer su i praksa i norme promjenjive. Budući da izbor statističkih podataka i pokazatelja uspješnosti do sada nije bio usmjeren prema cijevima UN-ove Agende, trebat će ga prilagoditi ciljevima održivog razvoja.

Kada se knjižnice konačno pozicioniraju unutar nacionalnih strategija provedbe ciljeva održivog razvoja, definiranjem aktivnosti i mjera za njihovo postizanje, tada će izazov koji će uslijediti biti mjerenje utjecaja knjižnica (engl. *impact*) u odnosu na zadane ciljeve. Naime države članice UN-a obvezale su se da će pratiti i izvještavati o provođenju ciljeva održivog razvoja u skladu s nacionalnom strategijom. Knjižnice bi stoga trebale prikazati koliko su doprinijele ostvarenju onih zadanih ciljeva kojima su se obvezale doprinijeti. U razdoblju koje slijedi, uz već prikupljene podatke, bit će potrebno utvrditi i nove podatke koji će pomoći odgovoriti na zadane ciljeve. Naravno, potrebno je pratiti i kvalitativne podatke da bi se utvrdio stvaran doprinos knjižnica.

LITERATURA

- Društveno odgovorno poslovanje u Hrvatskoj. [citirano: 2018-11-02]. Dostupno na: <http://www.dop.hr/?p=700>.
- Enciklopedija.hr. [citirano: 2018-11-02]. Dostupno na: <http://www.enciklopedija.hr/>.
- Fülöp; Á. Neka iskustva mađarskih knjižničara u prikupljanju statističkih podataka o knjižnicama. // *Vjesnik Bibliotekara Hrvatske* 60, 1(2017), 173-182. DOI:10.30754/vbh.60.1.542'.

Gabriel, D. M.; J. Leščić; F. Lončar. Vrednovanje rada matičnih službi za narodne knjižnice. // 10. Savjetovanje za narodne knjižnice u Republici Hrvatskoj Vrednovanje djelatnosti narodnih knjižnica: zbornik radova, Terme Tuhelj, Tuheljske Toplice, 30. rujna / 2. listopada 2015. Zagreb: Nacionalna i sveučilišna knjižnica, 2017. Str.119–139.

Hrvatski terminološki portal. [citirano: 2018-12-17]. Dostupno na: <http://nazivlje.hr/>.

IFLA. Manifest o knjižničnoj statistici. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 55, 1(2012), 137–140. [citirano: 2018-11-01]. Dostupno i na: <https://www.hkdrustvo.hr/vjesnik-bibliotekara-hrvatske/index.php/vbh/article/view/334/329>.

HRN ISO 2789 : Informacije i dokumentacija – Međunarodna knjižnična statistika (ISO 2789:2013). Zagreb : HNZ, 2014.

HRN ISO 11620 : Informacije i dokumentacija – Pokazatelji učinka knjižnice (ISO 11620:2014). Zagreb : HNZ, 2014.

Libraries, development and the Unated Nations 2030 agenda. [citirano: 2018-11-02]. Dostupno na: <https://www.ifla.org/libraries-development>.

Libraries, development and the Unated Nations 2030 agenda. Take action! [citirano: 2018-11-02]. Dostupno na: <https://www.ifla.org/libraries-development/take-action>.

Lux, C. How to use statistics to put ‘libraries on the agenda’. // Library statistics for the twenty-first century world: proceedings of the conference held in Montreal on 18-19 August 2008 reporting on the global library statistics project / edited by Michael Heaney. Muenchen: K. G. Saur, 2009. Str. 15–20.

Mihalić, M. Međunarodne norme za statistiku i sustav kvalitete u knjižnicama-praksa ili utopija. // 10. Savjetovanje za narodne knjižnice u Republici Hrvatskoj Vrednovanje djelatnosti narodnih knjižnica: zbornik radova, Terme Tuhelj, Tuheljske Toplice, 30. rujna / 2. listopada 2015. Zagreb: Nacionalna i sveučilišna knjižnica, 2017. Str.141–154.

Ministarstvo vanjskih i europskih poslova RH. Održivi razvoj. [citirano: 2018-11-02]. Dostupno na: <http://www.mvep.hr/hr/vanjska-politika/multilateralni-odnosi0/globalne-teme/odrzivi-razvoj/>.

Odluka o osnivanju Nacionalnog vijeća za održivi razvoj. // Narodne novine 7, 188(2018). [citirano: 2018-12-17]. Dostupno na: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/full/2018_01_7_188.html.

Open Data Watch. The data value chain: moving from production to impact. [citirano: 2018-11-01]. Dostupno na: https://www.data2x.org/wp-content/uploads/2018/03/Data_Value_Chain.pdf.

Petr Balog, K. Prema kulturi vrednovanja u visokoškolskim knjižnicama. Osijek: Filozofski fakultet, 2010.

Poll, R. ; P. Boekhorst. Measuring quality: performance measurement in libraries. Muenchen: K. G. Saur, 2007.

- Porter, T. Trust in numbers: the pursuit of objectivity in science and public life. Princeton, New Jersey: Princeton University Press, 1995.
- Pravilnik o matičnoj djelatnosti knjižnica u Republici Hrvatskoj. // Narodne novine 43, 715(2001). [citirano: 2018-11-03]. Dostupno na: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/full/2001_05_43_715.html.
- Pristup i mogućnost svima: kako knjižnice doprinose ostvarivanju Agende Ujedinjenih naroda za održiv razvoj 2030. [citirano: 2018-11-02]. Dostupno na: <http://www.hkdrustvo.hr/datoteke/3245>.
- Quotable facts about America's libraries. [citirano: 2018-11-02]. Dostupno na: <http://www.ala.org/aboutala/sites/ala.org.aboutala/files/content/quotable%20facts.2017.downloadable.pdf>.
- Renard, P.-Y. ISO 2789 and ISO 11620: short presentation of standards as reference documents in an assessment process. // Liber Quarterly 17, 3/4(2007). Str. 1-6. DOI: <http://doi.org/10.18352/lq.7885>.
- SDG indicators: global indicator framework for the sustainable development goals and targets of the 2030 agenda for sustainable development. [citirano: 2018-10-31]. Dostupno na: https://unstats.un.org/sdgs/indicators/Global%20Indicator%20Framework%20after%20refinement_Eng.pdf.
- Strategija zagovaranja knjižnica // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 51, 1-4(2008), 245-248. [citirano: 2018-12-13]. Dostupno i na: [http://www.hkdrustvo.hr/datoteke/729/vbh/God.51\(2008\),br.1-4](http://www.hkdrustvo.hr/datoteke/729/vbh/God.51(2008),br.1-4).
- Sustainable Development Goals: knowledge platform. [citirano: 2018-11-01]. Dostupno na: <https://sustainabledevelopment.un.org/sdgs>.
- Toolkit: Libraries, development and the United Nations 2030 agenda (Revised version - August 2017). [citirano: 2018-11-02]. Dostupno na: <https://www.ifla.org/files/assets/hq/topics/libraries-development/documents/libraries-un-2030-agenda-toolkit-2017.pdf>.
- Transforming our world: the 2030 Agenda for sustainable development. [citirano: 2018-11-03]. Dostupno na: http://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/RES/70/1&Lang=E.
- Zakon o knjižnicama: pročišćen tekst zakona: NN 105/97, 05/98, 104/00, 69/09. // Zakon.hr [citirano: 2018-11-03]. Dostupno na: <https://www.zakon.hr/z/745/Zakon-o-knji%C5%BEnicama>.
- Zakon o službenoj statistici: pročišćeni tekst. // Narodne novine 12, 168(2013). [citirano: 2018-12-20]. Dostupno na: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2013_01_12_168.html.

